

การฟ้อง หย่า

ท

ปัจจุบันปัญหาครอบครัวนับเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งของสังคมในทุก ๆ ประเทศ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการหย่าร้างระหว่างสามีภริยาที่ไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุข จึงนำไปสู่เหตุแห่งการฟ้องหย่าหรือบางครอบครัวอาจจะมีปัญหาเรื่องการมีบุตรยากทำให้ต้องมีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม แต่ไม่ว่าสาเหตุจะเกิดจากปัญหาในเรื่องใดก็ตาม ก็จะต้องมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของคนในครอบครัว ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติบุคคลผู้ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองนั้นก็จะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย

สารพันปัญหากฎหมายฉบับนี้จึงใคร่ขอแนะนำเกร็ดความรู้ต่าง ๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้าง หากว่าท่านประสบกับปัญหา

เหล่านี้ขึ้นมาจะได้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาได้บ้าง ซึ่งฉบับนี้จะขอแนะนำเสนอในเรื่องเหตุแห่งการฟ้องหย่า การสมรสซ้อน การขอจดทะเบียนรับรองบุตร การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม และปัญหาเรื่องการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร ดังนี้

๑. เหตุแห่งการฟ้องหย่า

จุดเริ่มต้นของการสมรสมาจากความรักความเข้าใจที่ชายและหญิงมีให้ซึ่งกันและกันอันเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างครอบครัวใหม่โดยการสมรสและการสมรสที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองสิทธิให้นั้นก็ต้องมีการจดทะเบียนสมรสกับพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

แต่เมื่อวันเวลาผ่านไปความรู้สึกดี ๆ ที่มีต่อกันอาจเปลี่ยนแปลงไปเกิดปัญหาครอบครัวขึ้นมากมาย จนกระทั่งมีอาจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ทำให้ต้องมีการหย่าร้างกันเกิดขึ้นเป็นสาเหตุที่ทำให้การสมรสต้อง

สิ้นสุดลง ซึ่งกฎหมายได้กำหนดวิธีการสิ้นสุดแห่งการสมรสไว้ ๒ กรณีด้วยกัน คือ การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย และการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล^๑

การหย่าด้วยความสมัครใจยินยอมของทั้งสองฝ่ายเกิดขึ้นจากการเจรจาตกลงของคู่สมรสนั่นเอง ซึ่งเมื่อได้ข้อตกลงในการหย่าแล้วก็จะรวมไปถึงการจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวกับสินสมรสนั้นด้วย รวมไปถึงเรื่องการดูแลบุตรด้วยว่าจะเป็นที่ของใครที่ต้องดูแล ซึ่งการหย่าโดยความยินยอมนั้นต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน เมื่อตกลงกันได้แล้วก็ต้องไปจดทะเบียนการหย่ากับพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อบันทึกการหย่าไว้เป็นหลักฐานทางกฎหมายต่อไป ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนหย่า ณ สถานที่เดียวกันกับที่จดทะเบียนสมรสก็ได้ เมื่อจดทะเบียนหย่าแล้วการสมรสย่อมสิ้นสุดลง สิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างสามีภริยา

ย่อมสิ้นสุดลงไปด้วย

การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล

เกิดจากการที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมด้วยในการหย่านั้น คือไม่ต้องการที่จะให้การสมรสสิ้นสุดลง กฎหมายจึงเปิดช่องให้อีกฝ่ายหนึ่งใช้สิทธิในการฟ้องหย่าต่อศาลได้เมื่อเข้าเหตุหย่าประการใดประการหนึ่ง ๑๐ ประการ ดังต่อไปนี้^๒ แต่ทั้งนี้ผู้ฟ้องคดีต้องมีผู้ก่อให้เกิดเหตุแห่งการฟ้องหย่านั้น

๑) สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทริยาหรือภริยามิฐู

๒) สามีหรือภริยาประพฤติชั่วไม่ว่าความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่ยังคงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป

(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควรเมื่อเอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ

๓) สามีหรือภริยาทำร้ายหรือทรมานร่างกายหรือจิตใจหรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งทั้งนี้ถ้าเป็นการร้ายแรง

^๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑๔.

^๒ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑๖.

๔) สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้าง อีกฝ่ายหนึ่งไปเกิน ๑ ปี

๔.๑) สามีหรือภริยาต้องคำพิพากษา ถึงที่สุดให้จำคุกและได้ถูกจำคุกเกิน ๑ ปี ในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิด การกระทำความผิดหรือยินยอมหรือรู้เห็น เป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นสามีหรือภริยากันต่อไปจะเป็นเหตุให้ อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อน เกินควร

๔.๒) สามีและภริยาสมัครใจแยก กันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีหรือภริยา ได้โดยปกติสุขตลอดมาเกิน ๓ ปี หรือแยกกันอยู่ ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกิน ๓ ปี

๕) สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็น คนสาบสูญหรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่ อยู่เป็นเวลาเกิน ๓ ปี โดยไม่มีใครทราบแน่ว่า เป็นตายร้ายดีอย่างไร

๖) สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลือ อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือ ทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีหรือภริยา กันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึง ขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อ เอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามี ภริยามาคำหนึ่งประกอบ

๗) สามีหรือภริยาวิกลจริตตลอดมา เกิน ๓ ปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะ ยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่ จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีหรือภริยาต่อไปไม่ได้

๘) สามีหรือภริยาผิดทัศนคติบนที่ทำให้ ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ

๙) สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่อ ร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและโรค มีลักษณะเรื้อรังไม่มีทางที่จะหายได้

๑๐) สามีหรือภริยามีสภาพร่างกาย ทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ ตลอดกาล

แต่อย่างไรก็ตาม เหตุหย่าทั้ง ๑๐ ประการนั้นเป็นเพียงการใช้สิทธิฟ้องคดีต่อ ศาลเท่านั้น ส่วนจะหย่าได้หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลว่าจะให้หย่าหรือไม่โดยศาล จะคำนึงถึงความผาสุกของคู่สมรสและบุตร เป็นหลักในการพิจารณาพิพากษา การ ดำเนินคดีในการฟ้องหย่าต่อศาลนั้นอาจ สร้างความเจ็บปวดหรือความอับอายแก่คู่ สมรสเนื่องมาจากการสืบพยานที่เกี่ยวข้อง กับชีวิตส่วนตัวของคนทั้งสองนั้นได้ทำให้มี บาดแผลในจิตใจของคนทั้งสองฝ่ายไปตลอด ดังนั้น ก่อนที่จะเลือกใช้วิธีฟ้องหย่าต่อศาล คู่สมรสควรคิดทบทวนถึงต้นกำเนิดทั้งความรัก ความเข้าใจ ความอดทน ความหวังดีที่พึงมี ให้กันและกันตลอดเวลาที่ อยู่ด้วยกันมา แล้วพูดคุยกัน อย่างมีสติ อดทิวฐิ อคติ ของ ทั้งสองฝ่ายลง ถ้ามีโอกาส ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันต่อไปได้ ก็ควรจากกันด้วยดีโดยใช้วิธี หย่ากันด้วยความสมัครใจ

อย่างน้อยยังมีสิ่งสุดท้ายที่เหลือไว้ให้ระลึกถึงกันก็คือมิตรภาพ มิใช่ความเป็นศัตรู ส่วนวิธีการฟ้องหย่า นั้นน่าจะเป็นทางเลือกสุดท้ายของชีวิตคู่

การหย่าทั้ง ๒ วิธีนี้ใช้กับกรณีการสมรสที่ได้มีการจดทะเบียนสมรสเท่านั้น ถ้าเป็นการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรสกัน การหย่านั้นทำได้โดยแยกจากกันไปไม่ต้องฟ้องศาลแต่อย่างใด

๓. ปัญหาเรื่องการสมรสซ้อน

เป็นที่ทราบกันดีว่าการสมรสตามกฎหมายไทยนั้นกฎหมายจะให้ความคุ้มครองสิทธิและความรับผิดชอบระหว่างสามีภริยาเมื่อได้มีการจดทะเบียนสมรสกันโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้วเท่านั้น แม้จะมีพิธีจัดงานสมรสให้ยิ่งใหญ่เพียงใดก็ตาม หากการสมรสนั้นมิได้มีการจดทะเบียนสมรสก็ยังคงถือว่าเป็นสามีภริยากันที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่ได้รับความรับรองและคุ้มครองหากเกิดปัญหาขึ้นมาภายหลังการสมรส ดังนั้น เพื่อให้ได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายสามีภริยานั้นก็ควรจะไปจดทะเบียนสมรสให้ถูกต้องตามกฎหมาย จึงจะมีสิทธิและหน้าที่ต่อกันระหว่างสามีภริยา

และได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายนั้นด้วย

เมื่อชายและหญิงได้จดทะเบียนสมรสกันโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่มีคู่สมรสอยู่ไม่ได้^๓ นั่นก็หมายความว่าเมื่อชายและหญิงได้สมรสกันแล้วฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะไปจดทะเบียนสมรสกับคนอื่นอีกไม่ได้ถือว่าเป็น "สมรสซ้อน" เพราะตนมีคู่สมรสอยู่ก่อนแล้ว หากไปจดทะเบียนสมรสกับบุคคลอื่นอีกย่อมทำให้การสมรสในครั้งหลังนี้เป็นโมฆะ^๔ เสมือนว่ามีได้มีการสมรสครั้งหลังนี้โดย

เมื่อมีการสมรสซ้อนเกิดขึ้นบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย เช่น คู่สมรสหรือบุตรจะกล่าวอ้างถึงการสมรสที่เป็นโมฆะนั้นหรือจะร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะก็ได้^๕ ดังนั้น เมื่อมีการสมรสซ้อนเกิดขึ้นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเนื่องในการสมรสซ้อนนั้นย่อมมีสิทธิบอกล้างการสมรสที่เป็นโมฆะนั้นด้วย วาจาหรือจะขอใช้สิทธิทางศาลเพื่อให้ศาลสั่งว่าการสมรสซ้อนนั้นเป็นโมฆะก็ได้ โดยเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง ซึ่งทั้งสองวิธีนี้จะส่งผลต่างกันในเวลาเท่านั้น กล่าวคือ การบอกล้างด้วยวาจานั้นจะส่งผลให้ทะเบียนสมรสซ้อนนั้นเป็นอันไร้ผลโดยทันที ส่วนกรณีการร้องขอให้ศาล

^๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๒.

^๔ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙๕.

^๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙๗.

พิพากษาว่าการสมรสซ้อนนั้นเป็นโมฆะจะใช้เวลาในการพิจารณานานพอสมควร และศาลต้องแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อบันทึกความเป็นโมฆะนั้นไว้ในทะเบียนสมรสซ้อนด้วย

ในกรณีการบอกล้างทะเบียนการสมรสซ้อนที่เป็นโมฆะนั้น กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาในการบอกล้างไว้ ดังนั้น บุคคลผู้มีส่วนได้เสียจะบอกล้างเสียเมื่อใดก็ได้ไม่มีกำหนดในเรื่องอายุความ ส่วนผลของการบอกล้างนั้นเกิดผลทางกฎหมายกับคู่กรณีโดยถือว่าไม่มีการจดทะเบียนสมรสซ้อนนั้นเลย และส่งผลให้คู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสซ้อนนั้นไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการรับมรดกของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งในฐานะทายาทโดยธรรมของคู่สมรสฝ่ายนั้น^๖ และไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา^๗ หากพบว่ามี การจดทะเบียนสมรสซ้อนคู่สมรสฝ่ายที่ได้รับความเสียหายควรที่จะใช้สิทธิกล่าวอ้างถึงความเสียหายแก่แห่งการสมรสที่เป็นโมฆะนั้นทันทีเพื่อที่จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายก่อนที่จะดำเนินการทางทะเบียนต่อไปและเพื่อเป็นการป้องกันผลประโยชน์ทางฝ่ายตนอีกด้วย

๓. การขอจดทะเบียนรับรองบุตร มีขั้นตอนอย่างไร

เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้สมรสกันโดยถูกต้องตามกฎหมายนั้นโดยหลักแล้วถือว่าเด็กนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดาเสมอ^๘ แต่สำหรับบิดานั้นจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ต้องไปพิสูจน์ข้อเท็จจริงกันต่อไป ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายให้สันนิษฐานว่าเด็กที่เกิดจากมารดาขณะที่อยู่กับชายผู้เป็นสามี (บิดา) ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเด็กนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามี^๙ แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นเพียงข้อสันนิษฐานของกฎหมายเท่านั้นต้องพิจารณาเงื่อนไขของกฎหมายหรือข้อเท็จจริงอีกหลายประการด้วยกัน

เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันจะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดาก็ต่อเมื่อ^{๑๐}

๑. บิดามารดาได้จดทะเบียนสมรสกันในภายหลัง หรือ
๒. บิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือ
๓. ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

ในกรณีที่บิดาขอจดทะเบียนรับรองบุตรนั้น บิดาต้องยื่นคำร้องขอต่อนายทะเบียน

^๖ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙๙ วรรคสอง.

^๗ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙๘.

^๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓๖.

^๙ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙๗.

^{๑๐} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๗.

ณ สำนักงานทะเบียนอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือสำนักงานเขต พร้อมทั้งแนบเอกสารที่ต้องใช้ในการจดทะเบียน เช่น บัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน หนังสือแสดงความยินยอมของบุตร และหนังสือแสดงความยินยอมของมารดาของบุตร ซึ่งก่อนการจดทะเบียนนายทะเบียนต้องทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนว่าผู้จดทะเบียนรับรองบุตรนั้นเป็นบิดาของเด็กจริงหรือไม่ ซึ่งอาจตรวจสอบข้อเท็จจริงจากบิดามารดาเด็ก กำหนดผู้ใหญ่บ้าน หรือเพื่อนบ้านเพื่อให้ได้ความจริงก่อนที่จะจดทะเบียนให้

ซึ่งการจดทะเบียนรับรองบุตรนั้นกฎหมายได้กำหนดไว้ว่าบิดาจะจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของเด็กและมารดาเด็ก^{๑๑} ดังนั้น เด็กและมารดาจะต้องให้ความยินยอมในการจดทะเบียนทั้งสองคน โดยอาจมาให้ความยินยอมต่อหน้านายทะเบียนก็ได้ ถ้าเป็นกรณีที่เด็กและมารดาไม่ได้มาให้ความยินยอมต่อหน้านายทะเบียนให้นายทะเบียนนั้นแจ้งการจดทะเบียนไปยังเด็กและมารดา ถ้าทั้งสองคนไม่คัดค้านหรือไม่ให้ความยินยอมภายใน ๖๐ วัน นับแต่ได้รับแจ้งจากนายทะเบียนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเด็กหรือมารดาเด็กไม่ให้ความยินยอมในการ

จดทะเบียนรับรองบุตรนั้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่เด็กหรือมารดานั้นอยู่ต่างประเทศให้ขยายระยะเวลาเป็น ๑๘๐ วัน

ถ้าเป็นกรณีที่เด็กหรือมารดาคนใดคนหนึ่งคัดค้านว่าผู้จดทะเบียนรับรองบุตรนั้นไม่ใช่บิดา หรือไม่ได้ให้ความยินยอมหรือไม่อาจให้ความยินยอมได้ การจดทะเบียนรับรองบุตรนั้นต้องมีคำพิพากษาของศาล เมื่อศาลได้พิพากษาให้บิดาจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรแล้วบิดาก็สามารถนำคำพิพากษานั้นไปขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียนได้

นอกจากนั้นแล้ว การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายอาจกระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้^{๑๒}

๑) เมื่อมีการข่มขืนกระทำชำเรา จู้ดคร่าหรือหน่วงเหนี่ยวกักขังหญิงมารดาโดยมิชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาที่หญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

^{๑๑} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๔.

^{๑๒} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๕๕.

๒) เมื่อมีการลักพาหญิงมารดาไปในทางซู้สาว หรือมีการล่อลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาที่หญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

๓) เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน

๔) เมื่อปรากฏในทะเบียนคนเกิดว่าเด็กเป็นบุตรโดยมีหลักฐานว่าบิดาเป็นผู้แจ้งการเกิดหรือรู้เห็นยินยอมในการแจ้งนั้น

๕) เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาที่หญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้

๖) เมื่อได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาที่หญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเด็กนั้นมีได้เป็นบุตรของชายอื่น

๗) เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้กันโดยทั่วไปว่าเด็กนั้นเป็นบุตร เช่น บิดาให้การศึกษาให้ความอุปการะเลี้ยงดู หรือยอมให้เด็กนั้นใช้ชื่อสกุลของตนหรือโดยประการอื่น

๔. การขอลดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม มีหลักเกณฑ์อย่างไร

ปัญหาเรื่องการมีบุตรยากของบางครอบครัวซึ่งทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะให้มีบุตรแต่ก็ไม่เป็นผล จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้มีการ

ขอรับบุตรคนอื่นมาเลี้ยงเป็นบุตรตน โดยวิธีการรับบุตรบุญธรรมซึ่งบางครั้งครอบครัวอาจขอรับตัวเด็กที่จะมาเป็นบุตรบุญธรรมของตนนั้นจากครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องของตนก็ได้ หรือจะขอรับจากสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าหรือสถานสงเคราะห์ก็ได้ แต่ไม่ว่าจะขอรับเด็กด้วยวิธีใดก็ตามก็ต้องมีการจดทะเบียนรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมต่อนายทะเบียนอำเภอโดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

คุณสมบัติของผู้รับบุตรบุญธรรม

และบุตรบุญธรรม

๑) ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปี และต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นอย่างน้อย ๑๕ ปี^{๑๓}

๒) ผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมที่มีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี ต้องให้ความยินยอมด้วย^{๑๔}

๓) ในกรณีผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมเป็นผู้เยาว์จะต้องได้รับความยินยอมจาก

- บิดาและมารดาในกรณีที่มิทั้งบิดาและมารดา
- บิดาหรือมารดาในกรณีที่บิดาหรือมารดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง
- ในกรณีที่ไม่มีผู้ให้ความยินยอมหรือบิดาหรือมารดาไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้อีกฝ่ายหนึ่งหรือผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม หรืออัยการร้องขอต่อศาลเพื่อ

^{๑๓} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๑๙.

^{๑๔} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๐.

ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแทนการให้ความยินยอมก็ได้^{๑๕}

- ในกรณีผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้เยาว์ถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์ต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับผิดชอบในกิจการของสถานสงเคราะห์นั้น^{๑๖}

๔) ในกรณีที่ผู้ที่จะขอรับบุตรบุญธรรมหรือผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีคู่สมรสจะต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสนั้นก่อน ถ้าคู่สมรสไม่อาจให้ความยินยอมหรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และหาตัวไม่พบเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปี ให้ร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่สมรสนั้น^{๑๗}

๕) ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลใดอยู่ก่อนแล้วจะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น ในขณะเดียวกันอีกไม่ได้เว้นแต่จะเป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น^{๑๘}

ขั้นตอนและวิธีการขอจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม

ในกรณีที่ผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้ว ให้ยื่นคำร้องขอต่อนายทะเบียนอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือสำนักงานเขตแห่งใด

ก็ได้ หากผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมมีคู่สมรสต้องนำคู่สมรสนั้นมาให้ความยินยอมด้วย

กรณีที่ผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมเป็นผู้เยาว์ ถ้าผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครให้ยื่นคำขอ ณ ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม กรมประชาสัมพันธ์ หากผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตจังหวัดอื่นให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ทำการของกรมประชาสงเคราะห์ประจำจังหวัด พร้อมหนังสือแสดงความยินยอมจากผู้มีอำนาจให้ความยินยอมด้วย และถ้าผู้จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนั้นมีคู่สมรสต้องนำคู่สมรสนั้นมาให้ความยินยอมด้วย

ผลของการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

ผลของการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่อกัน^{๑๙} ดังนี้

๑) บุตรบุญธรรมมีสิทธิใช้ชื่อสกุลและมีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม

๒) ผู้รับบุตรบุญธรรมมีอำนาจปกครองให้ความอุปการะเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมโดย

^{๑๕} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๑.

^{๑๖} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๒.

^{๑๗} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๕.

^{๑๘} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๖.

ถือว่าบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้สืบสันดานของตนเสมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายนับแต่วันจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมนั้นแล้ว

๓) บิดามารดาโดยกำเนิดของบุตรบุญธรรมนั้นหมดอำนาจปกครองนับแต่วันที่มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม แต่บุตรบุญธรรมนั้นไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวเดิมที่ได้กำเนิดมา กล่าวคือมีสิทธิรับมรดกของบิดามารดาผู้ให้กำเนิด

๕. ปัญหาเรื่องการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร

เมื่อชายและหญิงอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรสให้ถูกต้องตามกฎหมายเมื่อมีบุตรเกิดขึ้นบุตรที่เกิดขึ้นมานั้นย่อมเป็นบุตรนอกกฎหมายของชายผู้เป็นบิดา ดังนั้น ถ้าจะให้บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา บิดามารดานั้นต้องจดทะเบียนสมรสกันหรือศาลได้มีคำพิพากษาว่าเป็นบุตร เพราะการที่บุตรจะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากบิดานั้นจะต้องเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาด้วย บิดาจึงจะมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้^{๒๐} ซึ่งถ้าหากเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาแล้วบุตรก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากบิดาหรือตรงกันข้ามก็คือ

บิดาไม่มีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรเช่นกัน ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูจากบิดาก็ควรมีการจัดการให้เด็กนั้นเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดาเสียเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมาเมื่อบิดามารดาได้แยกทางกันหรือหย่าขาดจากการเป็นสามีภริยากัน เด็กก็จะมีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากบิดา

ค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นจะเรียกได้เพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ ในฐานะของผู้รับและพฤติการณ์แห่งกรณีไป โดยศาลจะพิจารณาจากความสามารถของผู้ให้ว่ามีรายได้เดือนละเท่าไร หรือมี

^{๑๙} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๒๘, ๑๕๙๘/๒๙.

^{๒๐} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๔.

รายได้อื่น ๆ อีกหรือไม่ และผู้ฟ้องคดีนั้น ต้องการเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูเดือนละเท่าไรหรือจะเรียกให้ชำระเป็นงวด ๆ ก็ได้ และเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูที่ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิจะได้นั้น จะต้องนับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น เพราะถ้าเป็นกรณีที่เด็กนั้นมิได้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดาแล้ว ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลเด็กนั้นย่อมมิใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดา บิดาจึงไม่มีหน้าที่ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตร

ส่วนการฟ้องคดีนั้นถ้าเป็นกรณีที่เด็กนั้นมีบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาแล้ว สามารถที่จะฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรพร้อมกับเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูไปในคราวเดียวกันก็ได้ ถ้าเป็นกรณีที่เด็กอายุยังไม่ครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์ ต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ฟ้องคดีแทน ซึ่งผู้แทน

โดยชอบธรรมก็คือมารดาของผู้เยาว์นั่นเอง ในกรณีที่เด็กไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือมีแต่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ให้ญาติสนิทของเด็กหรืออัยการร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลตั้งผู้แทนเฉพาะคดีทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนเด็กนั้นก็ได้^{๒๐} แต่ถ้าเด็กอายุครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์แล้ว จะต้องฟ้องคดีเองโดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม ซึ่งโดยหลักทั่วไปแล้วกฎหมายห้ามมิให้ผู้สืบสันดานซึ่งเป็นบุตรฟ้องบิดามารดาเพราะถือว่าเป็นคดี "อุทลุม" แต่เนื่องจากในขณะที่มีการฟ้องคดีนั้น เด็กยังไม่ได้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดาดังนั้นจึงไม่ต้องห้ามไม่เป็นคดีอุทลุม แต่ถ้าเด็กนั้นบรรลุนิติภาวะแล้วจะต้องฟ้องคดีภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่บรรลุนิติภาวะ มิฉะนั้นแล้วจะหมดสิทธิฟ้องเพราะคดีขาดอายุความ ๓

^{๒๐} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๕๖.